

**М. Ф. ГОЛОВАТИЙ**

**Є. В. МАЦЕНКО**

*Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

## **ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ І ПРОЯВУ ГЛОБАЛІСТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЛЮДСТВА: КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПОСТАНОВЧИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ**

Наукові праці МАУП. Серія Політичні науки, 2017, вип. 54(3), с. 5–8

*Досліджуються питання, пов'язані з теоретико-практичними аспектами реалізації прав людини за умов потужного формування глобалістичної свідомості. Акцентується увага на тому, що глобалістична свідомість — малодосліджений суспільний феномен, що має багатоаспектний прояв, проте радикально впливає на духовність та політичну культуру великої кількості людей.*

Проблема захисту прав людини у сучасному світі вийшла чи не на найперше місце з усіх реальних проблем, оскільки вона охоплює усі сфери життєдіяльності особистості. Захист прав людини обумовлений не лише загальним питанням суспільного розвитку окремо взятої країни (соціуму), але й взаємодією, співпрацею суспільств на шляху розвитку справді гуманістичних, демократичних засад життя. На цьому наголошує багато зарубіжних дослідників (Г. Алмонд, Л. Браун, С. Верба, Б. Гаврилишин, Д. Медуз, Дж. Нейсбіт, А. Печчеї, Т. Роззак, В. Скотт та ін.), а серед сучасних українських дослідників варто виокремити праці В. Андрущенка, В. Бабкіна, В. Беха, М. Головатого, М. Дмитренка, Р. Колісниченка, О. Картунова, Н. Латигіної, М. Михальченка, В. Співака, С. Тихомірова, Ю. Шайгородського та ін.

Вказані та інші дослідники також зауважують на тому, що захист прав і свобод людини нині відбувається в умовах інтенсивного розвитку складних глобалізаційних процесів.

В умовах сучасних глобалізаційних умов розвитку людство стикається з низкою великих, глобального характеру загроз, які класифікують як гуманітарні, екологічні, воєнно-політичні, соціально-економічні. З-поміж них особливо виділяють: економічні кризи, тероризм, неконтрольовані міграційні процеси, екологічні кризи, військові конфлікти і війни. При цьому, як зазначає, зокрема, Р. Колісниченко, “причина невирішеності загальнопланетарних проблем сучасності (додамо — і захисту прав людини. — Авт.) полягає не стільки в інституційних чинниках, скільки у глибинах суспільної свідомості,

політичної культури мас, політичних цінностях, інтересах і запитах населення переважної більшості країн світу” [3, 1].

Далі концептуально необхідно обумовити суть, “статус” глобалістичної свідомості у свідомості взагалі — як вищої форми психічного відображення об’єктивної дійсності та саморегуляції.

Найперше слід виходити з того, що глобалістична свідомість притаманна саме людині (великим групам людей) як суспільно-історичній істоті, спільноті.

Не менш важливо брати до уваги і те, що глобалістична свідомість — це феномен масової свідомості, тобто “тип сучасної свідомості”, що пов’язаний з діяльністю особливих соціальних спільнот (мас), відображає різні сторони життя суспільства та викликає інтерес цих спільнот [1, 370].

Вочевидь, що глобалістичну свідомість не слід сприймати, пояснювати як якусь суспільно-інтерактивну людську свідомість. Йдеться про свідомість, що головним чином пов’язана з глобальними проблемами людства. Тобто немає ніяких підстав будь-яких ідентифікацій глобалістичної свідомості з так званого масового свідомого, оскільки масова свідомість — це сукупність ідей, уявлень, ілюзій, почуттів, настроїв, вироблених у процесі спілкування людей, які відображають усі сторони життя суспільства, доступні масам, здатні викликати у них інтерес [6, 32].

Глобалістична свідомість — надто рухливий, мінливий процес, оскільки йдеться про постійне засвоєння людиною (в ідеалі — людством) знань (особливо суспільних), цінностей, формування переконань, певних стереотипів поведінки. Зазначається не про розуміння і становлення людини, образно кажучи, до життя взагалі, але — до глобалістичної проблематики, тобто до того, що зачіпає інтереси, хвилює максимально велику кількість людей. Про це говорили ще античні мислителі, філософи Середньовіччя — Аристотель, Лукрецій Кар, Платон, Сократ, Ф. Бекон, М. Гоббс, Р. Декарт, Н. Макіавеллі, Ж.-Л. Монтеск’є, Ж.-Ж. Руссо та ін. Якщо вести мову про сучасні проблеми формування глобалістичної свідомості людини, то варто звертатися до праць Л. Брауна, О. Коста, Е. Ласло, Е. Пестеля, Т. Роззака, Ф. Фукуями, Б. Снайдера, а в сучасній Україні брати до уваги думки і точки зору В. Бебика, В. Горбатенка, Г. Дашутіна, М. Михальченка, О. Новикової, Л. Юрченка та багатьох інших авторів.

Ставлення людини до собі подібних, до навколишньої дійсності, до світу визначальним чином пов’язане з її світоглядом. “Світорозуміння, — зазначає український філософ С. У. Гончаренко в “Енциклопедії освіти” (К., 2008), — це сукупність певних знань про світ, що є лише інтелектуальним аспектом світогляду. На основі таких знань і уявлень виникли, формувались і розвивались традиції у всіх сферах людської діяльності” [2, 806]. Простіше: свідомість, а значить і глобалістична свідомість, завжди опремечена, найтісніше пов’язана з діяльністю людини, із суспільно-соціальною практикою.

Зазначаючи, що глобалістична свідомість має суттєве значення для забезпечення прав людини, акцентуємо увагу на трьох специфічних і далеко неоднозначних особливостях такої свідомості.

Перше. За усього різноманіття стану, інтересів і потреб людини у світі існує немало таких проблем інтегрального або загального характеру. А значить, у подальшому інтегративно-глобалізованому світі виникає необхідність пошуку спільних зусиль і потреб людства у вирішенні тих проблем, що пов'язані з біолого-соціальним захистом людства (природно-екологічні проблеми), із загрозами, що породжують воєнні конфлікти, війни, тероризм, неконтрольовані міграційні процеси, наркоманію, розповсюдження ВІЛ-СНІДу тощо. Переважна більшість держав світу самостійно подолати ці лиха і загрози неспроможна.

Друге. Дбаючи про більш предметне забезпечення прав людини, в тому числі й шляхом концентрації зусиль країн (держав), маємо розуміти і те, що глобалістична свідомість багато в чому не дає достатньо обґрунтованої відповіді на те, як людство в цілому ставиться до таких складних і неоднозначних сентенцій, як американоцентризм, європоцентризм та ін. В умовах сучасних неоднозначних геополітичних процесів потреба в таких відповідях є великою. “Суперечливість сучасних нових філософів, — зазначає, зокрема, М. Ф. Головатий, — прихильників американоцентризму, полягає в тому, що вони намагаються утвердити поняття “універсальний світогляд”, який нібито позбавлений вузькості регіоналізму, і переконують у відродженні “глобальної культури”, вважаючи джерелом універсалізму, притаманного такій культурі, саме американізм, завдяки якому ніби й відбувається “об’єктивне” зближення культур” [4, 31].

Третє. Глобалістична свідомість все більше стає сьогодні базою формування віртуальної, але не об’єктивної реальності, коли за основу беруться вибіркові, довільні духовно-ціннісні конструкції, що є елементарно вигідними для певних суспільних політичних сил. У цьому плані для пояснення таких ситуацій досить характерними є праці Ж. Бодрійяра, П. Віріма, Ж. Дельоз, Ф. Гваттаді та інших зарубіжних філософів, а серед російських, українських виокремимо праці А. М. Орлова [5]. Як справедливо зауважує український філософ В. Безпалій, “конструюється віртуальна реальність як засіб маніпулювання масами” [4, 69].

Відтак констатуємо, що забезпечення прав людини визначальним чином залежить від усвідомлення і розуміння суті й особливостей не лише національних, але й глобалізованих проблем людства, розв’язання яких без врахування специфіки глобалізованої свідомості не є можливим.

## Література

---

1. Головатий М. Ф., Панасюк М. Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понятійн. слов. К.: МАУП, 2005. 560 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: голов. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Колісниченко Р. М. Глобалістична свідомість як чинник трансформації політичної культури та подолання глобальних проблем людства: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: спец. 23.01.03. “Політична культура та ідеологія”. К., 2017. 33 с.
4. Культурологічний словник / за ред. В. І. Рожка, О. В. Антонюка. К.: НМАК. 364 с.

5. Орлов А. М. Виртуальная реальность. Пространство экранных культур как среда обитания. М.: Основы, 1997. 482 с.
6. Соціальна філософія. Короткий енциклопедичний словник / заг. ред. і уклад. В. П. Андрущенко, М. І. Горлача. Київ – Харків, 1997. 584 с.

**Головатий М. Ф., Маценко Є. В. Права людини в контексті формування і прояву глобалістичної свідомості людства: концептуально-постановчий аспект проблеми.** У сучасних умовах суспільного розвитку глобалізована свідомість постає все більш помітнішим фактором, без урахування специфіки якого абсолютно неможливо обстоювати і забезпечувати права людини як на національному, так і загальносвітовому рівнях.

**Golovaty M. F., Matsenko E. V. Human rights in the context of the formation and manifestation of the global consciousness of mankind: the conceptual and statist aspect of the problem.** In modern conditions of social development, the globalized consciousness is an increasingly noticeable factor, without taking into account the specifics of which it is absolutely impossible to protect and ensure human rights both at the national and global levels.

**Головатый Н. Ф., Маценко Е. В. Права человека в контексте формирования и проявления глобалистического сознания человечества: концептуально-постановочный аспект проблемы.** В современных условиях общественного развития глобализованное сознание является все более заметным фактором, без учета специфики которого абсолютно невозможно защищать и обеспечивать права человека как на национальном, так и общемировом уровнях.

Надійшла 9 жовтня 2017 р.